

BASES PSICOPEDAGOGIQUES DE L'EDUCACIO EN LA DIVERSITAT

Objectius

- Adquirir la formació de base suficient per entendre la diversitat en educació com un problema polític i sociocultural.
- Comprendre els conceptes bàsics que fonamenten el tractament de la diversitat.
- Conèixer, entendre i respectar les característiques individuals resultants de factors biològics, culturals i socials per tal de propiciar el màxim desenvolupament de tots els nens i nenes.
- Conèixer experiències d'atenció a la diversitat a l'educació infantil i primària.
- Conèixer com es dissenyen i s'organitzen contextos d'aprenentatge de cara al tractament de la diversitat dels nens.
- Capacitar per analitzar la incidència dels factors d'ordre cultural, didàctic, social i individual en el disseny, organització i gestió dels processos d'ensenyament i aprenentatge, en el tractament integrador de la diversitat.
- Potenciar la construcció de criteris per intervenir i donar resposta a les necessitats educatives de tots els alumnes comptant amb els suports que la comunitat ofereix: suports del sistema educatiu, dels serveis socials, mèdics, psicològics, etc...
- Potenciar actituds favorables vers el treball educatiu amb tots els infants, la cooperació de l'equip, l'interès per l'actualització constant del coneixement.
- Desenvolupar una metodologia de treball que faciliti la participació, el treball cooperatiu, la recerca documental, l'elaboració acurada de treballs, la relació teoria-pràctica.

Metodologia

Presentació, síntesi i explicacions del professor sobre els continguts del programa

Presentació d'experiències reixides en el tractament integrador de la diversitat

Elaboració del propi dossier sobre l'assignatura a partir de les explicacions de classe, les lectures i el treball personal en general

Lectura, anàlisi, discussió i comentari de textos

Anàlisi de material audiovisual sobre situacions educatives

Realització de treballs en grup.

Exposicions a classe de les activitats realitzades pels estudiants

Comentaris de les observacions realitzades durant les pràctiques

Preparació i realització d'observacions a nens, grup-classe,...

Preparació i realització d'entrevistes amb nens, pares, mestres i professionals diversos.

Elaboració per part dels estudiants de treballs teòrico-pràctics de síntesi amb un enfocament propi del tractament integrador de la diversitat

Visites a escoles, a d'altres institucions educatives i a serveis vinculats amb el camp de l'educació: EAP, Centre de Recursos, etc.

Avaluació

En l'avaluació dels aprenentatges assolits pels alumnes es considerarà, a més de la seva participació regular i activa en les sessions de treball a l'aula, la correcta execució dels treballs i activitats proposats, així com la implicació personal en la búsqueda i elaboració d'informació.

Igualment es valorarà l'actitud envers el treball dut a terme a la classe.

Continguts

Primer quadrimestre

1. Introducció.

Unicitat i diversitat en l'espècie humana.

Ontogènesi: Procés d'identitat i socialització.

Equip biològic de base (bases morfofuncionals del Sistema Nerviós Central, Vegetatiu i Perifèric).

Els factors psico-socials

Norma i diversitat. Concepte de necessitats educatives especials

2. Els dèficits que comporten necessitats educatives especials

Els dèficits d'origen sensorial

-alteracions de la visió

-alteracions de l'audició

Les alteracions neuromotores i neurològiques

La deficiència mental

Els trastorns de comportament i de relació

Diferències relacionades amb factors d'origen social, econòmic o cultural

Dificultats que apareixen a l'escola

3. El context de desenvolupament de l'infant amb dèficits

El món emocional i les concepcions implícites del mestre davant el dèficit.

Les idees educatives de les famílies davant les necessitats educatives dels seus fills

Els models conceptuals de la psicologia clínica infantil.

Segon quadrimestre

4. El marc de l'educació en la diversitat

Funció política de l'educació escolar i societat democràtica.
Pluralitat social i diversitat a l'escola.
Crisis dels models escolars uniformitzadors.

5. Bases pedagògiques per al tractament de la diversitat i models educatius

Els principis educatius: equitat, participació, autonomia, iniciativa.
Anàlisi d'algunes antinòmies: homogeneïtat-diversitat, diversificar-compensar, individualitzar-col·lectivitzar, reproduir-transformar.
La pedagogia del domini, pedagogia del contracte i pedagogia de l'autonomia.

6. El disseny i organització dels contextos d'ensenyament i aprenentatge en el tractament de la diversitat.

El projecte educatiu de centre (P.E.C.).
El projecte curricular de centre (P.C.C.).
L'organització dels contextos d'ensenyament-aprenentatge: A nivell de centre, de cicle i d'aula. El paper del mestre.
Recursos humans i materials per una pedagogia de la diversitat: racons, tallers, treball cooperatiu, projectes, grups flexibles...
L'avaluació i regulació dels aprenentatges.
Les adequacions curriculars individualitzades.

7. Experiències integradores d'atenció a la diversitat en centres de d'educació infantil i primària.

Anàlisi de casos.

Bibliografia

Primer quadrimestre

- Autors Diversos: Col·lecció Quaderns per a l'educació del deficient sensorial. Barcelona: Fundació Caixa de Pensions
- Autors Diversos (1991) L'interculturalisme en el curriculum. Dossiers Rosa Sensat. Barcelona: Rosa Sensat.
- Autors Diversos (1991) Els maltractaments infantils a Catalunya. Barcelona: Dep. Benestar Social, Generalitat de Catalunya
- Autors Diversos (1992) Pautes d'observació per a l'anàlisi del sexisme en l'àmbit de l'educació. Quaderns per a la Coeducació. Barcelona: ICE-UAB
- Autors Diversos (1993) Mente y cerebro. Barcelona: Libros de Investigación y Ciencia
- Ajuriaguerra, J. de (1982) Manual de Psicopatología del niño. Barcelona : Toray-Masson.
- Bagunya, J. i altres (1991) L'esclerosi múltiple. Barcelona: Dpt Benestar Social Generalitat de Catalunya

- Bassedas, E. i altres (1991) Intervención educativa v diagnóstico psicopedagógico. Barcelona: Paidós
- Boix, J. (1990) L'espina bifida. Barcelona: Dpt. Benestar Social, Generalitat de Catalunya
- Brown, L. (1991) Criterios de funcionalidad. Barcelona: Milan-FCSD
- Cordón, F. (1982) La naturaleza del hombre a la luz de su origen biológico Barcelona: Anthropos
- CREDAC- Equip d'integració del C.M. Fonoaudiològic (1985). Al voltant de la sordesa Quaderns per al mestre de l'aula ordinària, 2 Barcelona
- Departament d'Ensenyament (1991) La resposta a les necessitats educatives especials dels alumnes a l'ensenyament infantil i obligatori. (Doc. d'E.E.num 13).Barcelona: Generalitat de Catalunya
- Flórez, (1991) Síndrome de Down y Educación. Madrid: Salvat/Fundación Síndrome de Down de Cantabria
- Garanto, J. (1990) L'alumne amb greus problemes de personalitat (autisme i psicosi) a l'escola. Barcelona: Generalitat de Catalunya (doc. d'Educació Especial)
- Giné, C. i altres (1989) Educació Especial. Noves perspectives. Barcelona: Laia
- Giroux, H. A., FLECHA, R. (1992) Igualdad educativa y diferencia cultural. Barcelona: Roura
- Hanko, G. (1993) Las necesidades educativas especiales en las aulas ordinarias. Barcelona: Paidós
- Jordán, J. A. (1992) L'educació multicultural. Barcelona: CEAC
- Leonhardt, M (1992) El bebé ciego. Barcelona: Masson/ONCE
- Lewis V. (1991) Desarrollo y déficit. Barcelona: Paidós
- Marchesi, A. COLL, C. PALACIOS, J.(1990) Desarrollo y educación, III Necesidades educativas especiales y aprendizaje escolar. Madrid: Alianza
- Martínez, I. (1991) El desafío de la integración.Barcelona: Milan-FCSD
- Mas Dalmau, J. (1984) Psicopedagogia de la paràlisi cerebral. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Dept. de Sanitat i Seguretat Social
- Mir, C. (1993) Comunicació i progrés a l'escola bressol.Barcelona. ICE - UAB
- Monereo, C. (1988) Integració educativa: Sistemes i Tècniques.Barcelona: Generalitat de Catalunya
- Pardo, A. M., Barlet, X. (1990) Reflexiones sobre el trabajo con padres. Revista de Logopedia, Foniatria y Audiología, vol 10, nº 1.
- Ponces Verge, J. (1991) Paràlisi cerebral infantil Barcelona: Generalitat de Catalunya. Dept. de Benestar Social
- Puigdellívol, I. (1993) Necessitats educatives especials. Vic: Eumo
- Ripoll,J (1993) La salut a la infància, parlem-ne Barcelona: Rosa Sensat.
- Salzberger-Wittenberg, I. i altres (1989) L'experiència emocional d'ensenyar i aprendre. Barcelona: Rosa Sensat/Ed 62
- UNESCO (1994) Declaración de Salamanca y Marco de Acción sobre Necesidades Educativas Especiales.a Siglo Cero, 156.

Revistes

- Boletín del Real Patronato de Prevención y de Atención a Personas con Minusvalía Madrid.
- Revista Española de Síndrome de Down Santander: Fundación Síndrome de Down.
- Siglo Cero.

Monogràfics de revistes dedicats a temes relacionats amb l'educació en la diversitat: atenció a les necessitats educatives especials, integració, multiculturalitat,...

Cuadernos de Pedagogia 1991, núm 196

1993, núm 212

Guix 1985, núm 98

1991, núm. 164

Perspectiva Escolar 1984, núm 84

1992, núm 168

1993, núm 175 i 176

Temps d'Educació, 1991, núm 6

Videos

Aquest material audiovisual el podeu trobar a la mediateca.

-Autisme Infantil (Curar-se en Salut-TV3) (signatura M-10)

-Ceguesa (Curar-se en salut-TV3) (N-13)

-Comprendre per aprendre (Interculturalitat) (ICE-UAB)

-El cos humà: encefal i medul·la (C-22)

-El cervell (Erasc una vez la vida-TVE) (P-9)

-Implicacions organitzatives de l'atenció a la diversitat (ICE-UAB) (371-3)

-Integració del nen sord (N-8)

-Interacció i Desenvolupament (ICE-UAB)

-La Sordera: comunicació y aprendizaje. (ICE-UAB)

-Les coses estan canviant (FCSD)

-Paràlisi Cerebral (Curar-se en salut- TV3) (N8)

-Programa d'Autonomia Jove (FCSD)

-Projecte Aura

Segon quadrimestre

Booth, T., i altres (Eds.) (1992), Curricula for diversity in education. Londres: Routledge & The Open University.

Buxarrais, M. R., i altres (1991), L'interculturalisme en el currículum: el racisme. Barcelona: Dossiers Rosa Sensat.

Consell Escolar de Catalunya (1991), Quatre reptes per a la nostra escola: l'escola per i en democràcia, l'educació en els valors, pluriculturalisme, la importància del tractament de la informació. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Consell Escolar.

De Peretti, A. (1987), Pour une école plurielle. París: Larousse.

Entwistle, N. (1988). La comprensión del aprendizaje en el aula. Barcelona: Paidós/MEC.

- Flecha, R. (1990), La nueva desigualdad cultural. Barcelona: El roure.
- Fundació Jaume Bofill (1992), Multiculturalisme a les escoles. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Fundació Serveis de Cultura Popular.
- García Pastor, C. (1993), Una escuela común para niños diferentes: La integración escolar. Barcelona: PPU.
- Giroux, H. A., i Flecha, R. (1990), Igualdad educativa y diferencia cultural. Barcelona: El roure.
- Hannoun, H. (1992), Els ghettos de l'escola: per una educació intercultural. Vic: Eumo.
- Hegarty, S., i altres (1988), Aprender juntos. La integración escolar. Madrid: Morata.
- Husén, T., i Öpper, D. (1984), Educación multicultural y multilingüe. Madrid: Narcea.
- Juliano, D. (1993), Educación intercultural. Escuela y minorías étnicas. Madrid: EUDEMA.
- Monogràfic (1990), Pluralitat de cultures a l'escola. Perspectiva Escolar, 147.
- Monogràfic (1991), Interculturalisme. Cuadernos de Pedagogía, 196.
- Monogràfic (1992a), Una educación pluralista en un mundo que cambia. Perspectivas, 81, pp. 21-93.
- Monogràfic (1992b), Estado, educación y grupos étnicos. Educación y cultura, 27.
- Monogràfic (1993a), Educació intercultural. Guix, 184.
- Monogràfic (1993b), Educar en la diversidad. Cuadernos de Pedagogía, 212.
- Muñoz, E. (1992), Desenvolupament curricular i educació en la diversitat. Barcelona: ICE-UAB.
- Muñoz, E. i Rué, J. (Coords) (1993). Educació en la diversitat i escola democràtica. Bellaterra: ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Perrenoud, Ph. (1987), De las diferencias culturales a las desigualdades escolares: la evaluación y la norma en una enseñanza diferenciada. Infancia y aprendizaje, 14.
- Puigdellívol, I. (1993). Programación de aula y adecuación curricular. Barcelona: Graó.
- Rué, J. (1992), Què farem de la diversitat?. Crònica d'Ensenyament, 43, pp. 4-6.
- Rué, J. i Teixidor, M. (Comps) (1991). Diversitat i agrupament d'alumnes. Bellaterra: ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Weber, R. (1991), Europa multicultural: sistemas de valores y normas éticas. Educadores, 160, pp. 593-603.